

РАДІОМОВЛЕННЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ ЗАКАРПАТТЯ 1945-1991 РОКІВ

Росул Тетяна Іванівна

кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри археології, етнології та культурології

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

E-mail: tetiana.rosul@uzhnu.edu.ua

ResearcherID: F-6514-2019

<http://orcid.org/0000-0003-0592-3907>

У статті на основі архівних джерел висвітлено організаційні засади формування радіомовлення Закарпаття 1945-1991 рр., проаналізовано особливості роботи редакцій, розкрито основні аспекти розвитку інформаційного простору регіону. У ході дослідження використано загальнонаукові (системного аналізу, аналогії і моделювання), історичні (історико-порівняльний, хронологічний, порівняльний) методи досліджень, також метод контент-аналізу і статистичної обробки інформації. Стаття базується на принципах історизму та об'єктивності. На Закарпатті у 1945-1991 рр. радіо повністю було поставлено на службу державі й комуністичній партії. Усі редакції, всі програми радіомовлення, починаючи від інформаційних – і до художніх чи рекламних, формувалися з метою пропаганди радянської ідеології, відповідно до завдань та цілей внутрішньої і зовнішньої політики. Протягом радянського періоду радіо працювало в умовах відсутності конкурентного інформаційного середовища. Єдиним власником радіомовлення та інформаційного простору загалом була держава, яка задля утвердження і зміцнення політичного режиму, здійснювала тотальний контроль за всіма сторонами суспільного життя, в тому числі й інформаційними потоками. Державна монополія у інформаційному просторі не стимулювала керівництво радіостанції до освоєння нових технологій, розширення аудиторних сегментів, утримання уваги аудиторії. Жанровий діапазон програм закарпатського радіо загалом був однотипним і шаблонним, проте поступово відбувалась еволюція від заміток і репортажів – до радіооглядів, нарисів, круглих столів. За змістовим наповненням аудіоконтент чітко диференціювався на дві групи: перша – інформаційна, друга – розважальна. Комунікаційна стратегія радіомовлення передбачала слабкий зв'язок зі слухачами, який здійснювався лише через листування і т.зв. слухацькі конференції. Загалом, історія еволюції радіомовлення на Закарпатті є невід'ємною складовою частиною соціально-історичної моделі розвитку України, детермінованою соціально-економічними, політичними, етнічними і географічними чинниками. У статті обґрунтовано, що специфіка радіомовлення має історичний характер, його мета полягає не тільки в оперативному донесенні об'єктивної інформації до слухача, а в побудові певної інформаційної реальності з метою управління суспільством.

Ключові слова: *проводове радіо, радіомовлення, інформаційний простір, Закарпаття, мережа, радіопрограма.*

Постановка проблеми. Незважаючи на стрімкий розвиток інформаційних технологій, радіо посідає особливе місце серед великої кількості різноманітних засобів масової комунікації, оскільки слугує «надійним» джерелом інформації, незалежно від часу і місця знаходження реципієнта, а також володіє потужною силою «живого слова», котре переконливіше впливає на свідомість людини, ніж прочитаний текст. Радіо коригує картину світу особи – її цінності, концепти, стереотипи, формує громадську думку, отже, виступає засобом впливу на суспільну свідомість. Еволюція радіомовлення від технічного засобу зв'язку – до виховного інструменту суспільства забезпечувала йому тривале домінування в інформаційному просторі держави.

Специфіка радіомовлення має історичний характер, його мета полягає не тільки в оперативному донесенні об'єктивної інформації до слухача, а в побудові певної інформаційної реальності з метою управління суспільством. Відтак, радіо відразу стало ефективним інструментом пропаганди і масової

агітації, котрим успішно користувалась влада. Яскравим прикладом таких можливостей стало радянське радіомовлення, яке на українських теренах функціонувало протягом 1924 – 1991 рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню розвитку радіофікації України присвячено роботи цілого ряду науковців. В.Ляхоцький у дисертаційній роботі «Матеріали радиовещания как источник изучения деятельности Компартии Украины в годы Великой Отечественной войны» аналізує архівні документи, тексти ефірних передач воєнного часу [Ляхоцький, 1990]. Ю. Костюк в рамках дисертаційного дослідження розкриває процес виникнення, становлення та розвитку регіонального українського радіомовлення [Костюк, 2015], О. Кошак обґрунтовує специфіку регіонального радіомовлення на прикладі східних областей України [Кошак, 2011]. У дисертації І. Кирич висвітлено теоретико-методологічні засади функціонування суспільного мовлення [Кирич, 2014]. В. Набруско аналізує особливості формування інформаційної політики України [Набруско, 2011]. Т. Горбачевський досліджує інформаційно-культурний простір радіо-

мовлення у Львові [Горбачевський, 2012], Д. Головешко – становлення радіомовлення у Запоріжжі [Головешко, 2011], О. Шамрай – особливості процесу радіофікації сіл центральної України [Шамрай, 2008].

Закарпатська радіожурналістика у науковому дискурсі представлена лише окремими дослідженнями. Зокрема, у розділі «Організація радянського суспільно-політичного і громадського життя та його суперечності» колективної монографії «Нариси з історії Закарпаття. Т.ІІІ (1946-1991)» міститься стисла інформація про динаміку розвитку мережі закарпатського радіо [Нариси, 2003, с. 602-603]. У дослідженні В. Міщанина розкрито специфіку становлення закарпатського радіо та ідеологічні функції першого етапу радіофікації краю [Міщанин, 2012]. У статті М. Улиганець проаналізовано жанрову еволюцію програм протягом 1945-1995 рр. [Улиганець, 2010].

Формулювання цілей статті. Поза увагою дослідників залишилися організаційні засади формування місцевого радіомовлення, питання розвитку медіакультури регіону, особливості роботи редакцій. Звертання до даної теми актуалізується необхідністю якомога повнішого охоплення, опису, аналізу джерел, за допомогою яких можна реконструювати картину становлення і розвитку регіонального радіо на Закарпатті радянської доби.

Виклад основного матеріалу. Регулярні трансляції радіопрограм на території Закарпаття були започатковані у квітні 1927 у зв'язку із запуском Кошицької радіостанції, що засвідчило незначне відставання порівняно зі столицею (наприклад, Празька радіостанція розпочала роботу 18 травня 1923 р., а в Харкові радіомовлення започатковано 16 листопада 1924 р.). Перші три роки програми для регіону трансливались чеською мовою, з 1930 р. практикувались спеціальні щоденні випуски російською, а з 1 грудня 1934 р. – українською мовами. Відтак, протягом міжвоєнного періоду радіо стало найбільш оперативним та зручним способом задоволення інформаційних, культурних і естетичних потреб населення, чисельність слухацької аудиторії швидко зростала, що справляло надзвичайно позитивний вплив на розвиток культури регіону.

Зміна політичної ситуації після Другої світової війни обумовила переворот також в інформаційному просторі краю. Радянська влада використовувала радіо як «оперативний і справжній бойовий помічник вищестоящих організацій» [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 2, спр. 2133, арк. 23], відтак, масова радіофікація Закарпатської області розпочалася у 1945 р. Заглушивши радіосигнали сусідніх держав, народний комісаріат зв'язку СРСР зобов'язав усіх мешканців Закарпаття здати державі власні радіоприймачі та запчастини до них. Згідно із звітом обласної контори зв'язку, наказ виконали 2,5 тисячі мешканців краю, хоча, ймовірно, кількість радіоприймачів у приватній власності була більшою [ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 133, арк. 33]. На відміну від етерового методу радіофікації, який панував у Європі у першій половині ХХ ст., радянська влада взяла курс на релейну систему – встановлення проводового радіо, що передбачало синхронізацію інформаційного

простору держави з конкретним фізичним поняттям «територія». Хоча цей метод передбачав значно більші затрати ресурсів і часу, він вважався «найнадійнішим» в умовах прикордоння.

Згідно з планами Центрального управління радіофікації Народного комісаріату зв'язку СРСР, початковий етап радіофікації Закарпаття передбачав будівництво 16 радіовузлів, прокладання 101 км радіоліній, встановлення 112 км підвісок ланцюгів на чужих опорах [ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 16, арк. 1]. Варто зазначити, що протягом першого півріччя 1946 р. план розвитку радіомережі успішно виконувався. Так, в області було організовано роботу 1 радіовузла потужністю 1000 вт, 4 – по 500 вт, 1 – 100 вт і 10 – по 25 вт, всього встановлено 848 радіоточок і 36 динаміків [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 26, арк. 1]. Такими темпами повна радіофікація Закарпаття повинна була завершитись у 1948 р., охопивши 536 населених пунктів, у котрих мало бути збудовано 50 радіовузлів загальною потужністю 36,5 квт., встановлено 90365 радіоприймачів, у т.ч. в сільській місцевості – 67040 [ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 31, арк. 4]. Однак, брак коштів, гористий рельєф території краю та відсутність електрифікації окремих населених пунктів ускладнювали прокладання дротових мереж, збільшували об'єми лінійних робіт і, відповідно, фінансові затрати. Відтак, виконання плану радіофікації області розтягнулось на десятиріччя. Хоча у 1957 р. радіозв'язком покрито 82,3% території Закарпаття, повністю радіофіковано лише чотири райони – Ужгородський, Берегівський, Хустський та Виноградівський [ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 133, арк. 21]. Стівідсоткове виконання плану розвитку радіомережі підтверджене річним звітом аж у 1962 р.

Суттєво гальмував процес радіофікації області фінансовий чинник. Загальна вартість робіт, згідно з кошторисом, складала 814000 крб., які повинні були виділятися з обласного бюджету [ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 79, арк. 1]. Радіофікація невеликого міста (наприклад, Севлюша), складала 33413 крб. і фінансувалася з місцевого бюджету. А в селах розвиток радіомережі здійснювався за таким принципом: 91,5% – за кошти колгоспу та 8,5% – з місцевого бюджету. Така практика була поширена на всій території СРСР. Здешевити вартість роботи у селах пропонувалося методом «народного будівництва» та спільного підвішування радіоліній з лініями електропередач. Оскільки фінансові можливості колективних господарств були вкрай обмежені, рішенням Ради Міністрів СРСР їм надавались цільові кредити для радіофікації села в розмірі до 75% від загальних затрат на радіофікацію строком на 2-3 роки [ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 4, арк. 3]. Проте, такими пропозиціями скористалось лише 10% колективних господарств.

Якщо темпи зростання радіотрансляційної мережі загалом були задовільними, то приріст радіоточок завжди суттєво відставав від плану. Усі державні підприємства, школи, заклади громадського харчування і т.п., зобов'язувалися підключати радіоточки. З метою ширшого охоплення сільських слухачів встановлювались вуличні динаміки та радіоприймачі колективного прослуховування у

будинках культури, хатах-читальнях, клубах. Кінцева мета радіофікації вважалася досягнутою, якщо 70% помешкань буде радіофіковано. Проте, протягом перших двох років процесу радіофікації області було встановлено лише 24,4% від запланованої кількості приймачів [ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 16, арк. 1]. У 1954 р. план приросту радіоточок було виконано всього на 45,1%. Найбільше відставали Великоберезнянський (радіофіковано 4% домогосподарств), Іршавський (5,1%) та Перечинський (8,4%) райони [ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 84, арк. 5]. Загалом кількість радіоприймачів складала 3 штуки на 100 осіб населення при плані 15 [ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 42, арк. 8]. Серед причин такої ситуації були: релігійні переконання закарпатців, висока вартість підключення абонентів, незадовільне обслуговування радіовузлів і лінійного господарства, тривалі перебої в роботі радіо та неефективне керівництво зі сторони облуправління зв'язку. Виконання плану радіофікації вважалось найважливішим заходом масово-виховної роботи серед населення. Тому до неї залучались партійно-комсомольський актив, місцева інтелігенція, представники громадських організацій. Практикувалися також особисті бесіди працівників з населенням, оголошення в місцевій періодиці, афіші. Якщо селяни відмовлялись подавати індивідуальні заявки на встановлення радіоточки, керівництво колгоспів робило це централізовано і знімало абонентську оплату через колгоспні бухгалтерії.

У 1955 р., враховуючи місцеві умови, Міністерство зв'язку дещо знизило план приросту радіотрансляційних точок в області, але навіть занижений показник виконувався із значним відставанням – на 46,1% [ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 73, арк. 30]. В середині 1960-х рр. мережа радіоприймачів в області складала 12,7 штук на 100 осіб населення. Максимальний показник (15 радіоточок на 100 мешканців) був досягнутий аж наприкінці 1970-х рр.

Середня капітальна вартість робіт по області на одну радіоточку складала 147 крб., що значно перевищувало всесоюзний показник (37 крб.) [ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 42, арк. 10]. Причинами такої ситуації стали: невелика щільність радіоточок на 1 км ланцюга, а також неможливість прокладки підземних кабельних ліній через специфічні особливості ґрунтів і рельєфу. Вартість установки радіоточки для населення в Закарпатті теж була найвищою по Україні і складала 43,71 крб. при середньо-республіканському показнику – 22,34 крб. Абонентна плата за користування радіоточками складала 4-5 крб. на місяць. Отже, підключення радіоточки (разом з вартістю апарату) коштувало 80-90 крб., що для більшості колгоспників становило велику суму і не сприяло розширенню контингенту абонентів [ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 61, арк. 11].

Фінансування системи радіомовлення забезпечувалося, переважно, з республіканського бюджету. Якщо у 1946 р. Закарпатське обласне радіо отримувало близько 75% коштів (380000 крб.) як дотацію від Українського радіокомітету, а 25% (80000 крб.) мало отримати від абонентів, то щороку, разом із розширенням мережі, державне фінансування

скорочувалось [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 27, арк. 3]. У 1959 р. радіоцентр було переведено на госпрозрахунок. Таким чином, радіо шукало шляхи залучення додаткових асигнувань через розширення числа абонентів, платні оголошення, рекламу, концерти. Як свідчать річні звіти про роботу обласного радіоцентру, план доходів, здебільшого, перевиконувався на кілька відсотків, що сприяло стабільній роботі організації [ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 134, арк. 1].

Необхідне технічне оснащення радіовузлів у ході радіофікації області повинно було забезпечити Центральне управління радіофікації Народного комісаріату зв'язку СРСР. Однак, на практиці ці плани не виконувались, тому директору обласної радіотрансляційної мережі рекомендувалось придбати на місці значну кількість обладнання (електродвигуни, генератори, акумулятори, вимірювальні прилади і т. ін.), забезпечивши безперебійну роботу інженерно-технічного персоналу. В Ужгороді функціонувало міжобласне відділення «Союзтехрадіо», яке обслуговувало Закарпатську, Чернівецьку та Станіславівську (нині – Івано-Франківську) області.

Ужгородський радіоцентр розміщувався у чотирьох корпусах загальною площею 1023 м², крім того він орендував 675 м² житлової площі для співробітників [ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 36, арк. 18]. У радіодомі функціонували три студії: концертна (125 м², розрахована на колективи до 40 осіб), камерна (46 м²) і мовленнєва (13 м²). Концертна студія використовувалася зрідка. Технічна оснащеність студій була вкрай низькою. Центральне управління виділило для Ужгорода апаратне устаткування СО-2, два магнітофони «Дніпро» і один «Маг-2», а також дві установки «Зондер-Янсен», один динамічний мікрофон та 200 платівок для обладнання фоноархіву студій. Стаціонарні мікрофони не могли забезпечити належний рівень музичних записів, а мобільні установки були відсутні, тому записувати репортажі «на місцях» не було змоги.

Перші кілька років облрадіокомітет вів мовлення через Ужгородську станцію «Пчела», яка у роки війни використовувалась для створення радіоперешкод серед ворожих військ і протидії радіокомпасам авіації [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 26, арк. 1]. Отже, оснащення радіоцентру не відповідало технічним вимогам та не забезпечувало якість радіотрансляції програм з Києва і Москви. Необлаштованість приміщень студії призводила до помилок у роботі радіоцентру – використовувались невідрегульовані мікрофони, в ефірі мали місце перерви, сторонні шуми, накладки телефонних розмов тощо. Крім того, у штатних розписах бракувало посад радіоінженера і техніка-контролера, що незадовільно позначалося на якості трансляцій.

Починаючи із 1951 р. радіотрансляційний центр було переоснащено відповідно до встановлених вимог, здійснено реконструкцію студії, перехід на хвилю 337,1 метра, що покращило якість мовлення. У містах і селищах використовувались транслятори потужністю не менше 500 вт, сільські радіовузли мали потужність 25 вт, а де її не вистачало,

додавались посилювачі типу «УВ-5». В Ужгороді запрацювали радіостанції РВ-199 та РВ-130, які транслювали першу всесоюзну і українську республіканську програми, а також використовувались для обласного радіомовлення. Радіостанція УКХЧм-1 була призначена для трансляції програм республіканського радіо. У 1957 р. було реконструйовано короткохвильовий передавач «УРАЛ» з розширенням діапазону до середніх хвиль, встановлено додатково 6 передавачів СЦР-399. Старі мікрофони типу СДМ та ИД-30 замінено на нові моделі: МЛ-15, МД-42, МД-45, МД-55, що суттєво покращило якість радіосигналу [ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 104, арк. 27].

Враховуючи потужне пропагандистське значення радіо в медіакультурі краю, кадрова політика реалізовувалась за ідеологічними критеріями. На етапі формування штату працівників радіокомітету кадри підбиралися за партійним принципом. Вищу освіту редактори програм здобували не за фахом, а в університеті марксизму-ленінізму (вечірня форма навчання), а це негативно позначалося на якості програм. Наприклад, редактор літературно-музичних програм т.Гутовський не володів українською мовою [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 87, арк. 21]. Суттєво бракувало членів ремонтної бригади. Фахову освіту мали лише 20% технічного персоналу, більшість техпрацівників навчались у вечірній школі робочої молоді [ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 36, арк. 17]. Як зазначено у наказах Міністерства зв'язку, Ужгородський радіоцентр по якісних показниках працював нижче норми, допускав технічні зупинки і відхилення від частотного номіналу найбільше по Україні [ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 40, арк. 2]. Штат обласного радіоцентру був укомплектований повністю аж у 1957 р. З цього часу систематично проводились стажування і підвищення кваліфікації працівників, щорічно оголошувались соціалістичні змагання за звання «Кращий за професією», «Краща зміна», «Кращий цех». З метою залучення фахівців з інженерною вищою освітою, молодим спеціалістам надавалось державне житло, а за потреби – ї земельна ділянка для вирощування овочів, встановлювались пільги щодо оплати комунальних послуг, надавались транспортні послуги тощо.

Рада Міністрів СРСР визначила щоденний мінімальний обсяг державного радіомовлення 10,5 год., які присвячувались трансляціям програм з Москви і Києва. До цього додавалися 1-2 год. ефіру місцевих радіостанцій. Оскільки не було визначено «твердої сітки мовлення», місцеві радіоцентри пристосовувалися до графіку роботи столичного.

Закарпатське обласне мовлення розпочало свою історію 19 грудня 1945 р. радіовиступом представників місцевої інтелігенції, які ділилися своєю радістю з приводу возз'єднання Закарпаття з УРСР. Програми місцевого мовлення заповнювали 73 хв. ефірного часу: з 10.15 до 10.44 год. і з 19.15 до 19.59 год. [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 24, арк. 1]. Враховуючи поліетнічний склад населення краю, Комітет радіофікації та радіомовлення при Раді Міністрів УРСР затвердив для Закарпатського радіокомітету такі програми:

- обласний випуск «Останніх вістей» (щодня, крім неділі та четверга);
- громадсько-політичні передачі українською та російською мовами (у т.ч. 1 раз на тиждень передача для молоді);
- огляд обласних газет українською, російською та угорською мовами у день виходу газет;
- літературно-драматичні передачі українською та російською мовами (1 раз на тиждень);
- музичне мовлення, головним чином, показ художньої самодіяльності;
- передачі для дітей (1 раз на тиждень);
- платні інформації та оголошення [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 83, арк. 2].

З 1951 р. Ужгородська радіостанція збільшила обсяг мовлення до 2,5 год. на добу (15% загального ефірного часу), що поряд зі Львівським радіо складало найбільший регіональний контент по УРСР (інші обласні радіокомітети отримали ефірні квоти близько 45 хв.) [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 227, арк. 8]. Це обумовлене включенням до щоденного ефіру 45-хвилинних програм угорською мовою. Місцеве мовлення було розподілене протягом дня: більша частина – до обіду та дві півгодинні програми ввечері. Із 1956 р обсяг передач угорською мовою зріс до 70 хв. на добу, в результаті чого штат угорської редакції був збільшений удвічі. Обласні передачі молдавською мовою йшли щодня крім понеділка з 16.30 до 17.00. Крім того, для румунського населення щодня транслювалися програми молдавською мовою з Києва або Чернівців.

Миська редакція низового мовлення працювала лише в м.Мукачеві. Вона повинна була вести щоденний ефір в обсязі 30 хв. Однак, фактичний ефірний час Мукачівської радіостанції складав 15 хв. З них тричі на тиждень читалися матеріали з окружної газети «Прапор перемоги» і тричі – передавалися «Останні вісті». Оригінальні матеріали Мукачівської радіостанції незадовільної якості, мало залучаються респондентів. Всі працівники працювали за сумісництвом, що пояснює низьку якість їх роботи [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 87, арк. 20].

Як зазначалося у постанові Комітету радіофікації та радіомовлення при Раді Міністрів УРСР від 5 червня 1946 р. «Про роботу Закарпатського обласного радіокомітету», у місцевому ефірі «мало випусків, у яких популярною, доступною для місцевого радіослухача мовою розказується про досягнення і могутність Радянського Союзу та Радянської України, про основні положення Радянської Конституції, про переваги соціалістичного ладу, про основні права та обов'язки радянських громадян та ін» [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 83, арк. 1]. За 5 місяців 1946 р. було підготовлено лише 8 сільськогосподарських передач, 5 науково-популярних програм, 4 передачі для молоді.

Відповідно до виробничого плану на рік, Закарпатрадіо повинно було дати 349 год. політичного мовлення, у т.ч. 209 год. – оригінальних матеріалів. Однак, дирекція вважала такий план недосяжним. Брак фахових радіожурналістів спонукав редакцію опиратися, перш за все, на газетні матеріали. Контент-аналіз фоноархіву ужгородського

радіо засвідчив, що у 1946 р. 25% місцевих радіопрограм присвячувалось питанням історії та «відродженню радянського Закарпаття», по 16% - відзначення історичних дат та виконання плану п'ятирічки, по 13% - на партійну тематику і науково-освітні теми (наприклад, «Походження людини», «Вчення Дарвіна») та по 10% - цикл «Наша Батьківщина» і бесіди на агро-технічні теми. Інший час присвячувався концертам [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 25, арк. 2]. У районах не було сформовано штату кореспондентів, які б могли оперативного подавати інформацію з місць. Тому життя віддалених районів краю висвітлювалося слабо, а матеріали з Ужгорода займали 70% ефірного часу.

Стиль викладу матеріалів теж бажав бути кращим. Найчастіше – це «сухі зведення», статистика розвитку промисловості та сільського господарства. У текстах використовувалось багато аббревіатур, що були незрозумілі слухачам. Матеріали друкувалися з численними помилками, що свідчить про неякісну редактуру і цензуру. Неодноразові прохання дирекції щодо введення до штату посади літературного редактора залишались поза увагою керівництва Уккрандіокомітету, а це негативно позначалося на якості інформаційного продукту. У 1949 р. було організовано три позаштатні редакції – у Хусті, Виноградіві та Іршаві. Однак, їх робота була несистематичною, оскільки залежала від редакторів газет, котрі відлучалися на виробничу практику, у відрядження і т.п. У 1950-х рр. кількість районних редакцій зросла до 12. Усі вони вели мовлення двічі на тиждень по 20 хв. (з 7.20 до 7.40 год.) українською мовою, а Берегівська редакція – угорською. Основною формою передач була радіогазета, що передавала статті, нариси, виступи, бесіди.

В «Останніх вістях» 55% кореспонденцій присвячувалось промисловій та сільсько-господарській тематиці, по 10% - політично-масовій роботі та партійно-комсомольському життю, по 6% - освіті й спорту, близько 2,5% - культурі, мистецтву, житловим та культурно-побутовим питанням [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 121, арк. 31].

Редакція «Суспільно-політичних передач» інформувала «про вибори до Верховної Ради СРСР, святкування першої річниці воз'єднання Закарпатської України з УРСР, роботу вечірніх шкіл, розвиток торгівлі й освіти та про українських буржуазних націоналістів. Для висвітлення цих подій журналісти продовжували послуговуватися переважно такими жанрами, як радіозвіт, радіовиступ та радіоогляд, рідше використовували газетні матеріали, частіше готували власний інформаційний продукт» [Улиганець, 2010, с. 123]. Основним зауваженням Комітету радіоінформації до редакції суспільно-політичних передач було те, що до мікрофону зовсім не запрошувалися делегати з'їздів, керівники партійних та профспілкових організацій, жінки-активістки.

До річниць утворення СРСР, з'їздів РСДРП і т. ін. на радіо організувалися пропагандистські бесіди «Славний шлях» з викладачами кафедри наукового комунізму Ужгородського державного університету. Щомісячний радіожурнал «Від серця до серця»

передавав бесіди, виступи, репортажі, нариси про соцзмагання, взаємодопомогу, дружбу. Програма «Два світи – два способи життя» розкривала антинародну суть капіталізму та новий соціалістичний лад. Також у цих програмах велися бесіди, коментарі, огляди літератури проти буржуазного націоналізму, сіонізму. Недільні програми «Школи знання про природу» пропагували атеїстичні переконання. Радіожурнал «Школа і життя» був покликаний пропагувати комуністичне виховання дітей і проводити профорієнтаційну роботу. Метою передачі «Технічний прогрес – крила п'ятирічки» було повідомлення про збільшення випуску товарів народного споживання, повне та раціональне використання резервів виробництва і сировини, якість продукції. Радіогазета «Робітниче життя» передавала кореспонденції, репортажі, повідомлення про виконання планів п'ятирічки, будівництво нових підприємств і фабрик, розповіді про досвід кращих підприємств, нариси про передовиків підприємств. Радіожурнал «Віки і люди» містив розповіді про пам'ятки історії та культури, про знахідки червоних слідопитів. Зважаючи на актуальність проблем капітального будівництва в області, у 1972 р. було запроваджено щотижневі спеціальні програми «Радіоштаб будівельників» і «На новобудовах області». Щотижня велась антиалкогольна пропаганда і популяризація здорового способу життя. Цьому сприяли програми «Колектив засуджує п'яницю», «П'яниця – прогульник – бракороб», «Наш вихідний день, наш відпочинок», «Народ сміється».

Щонеділі транслювались 30-хвилинні передачі атеїстичної тематики: «Сговізм – ідеологія страху», «Цього не повинно бути», «Спекуляції бруклінської верхівки». Щоб охопити якомога ширшу аудиторію, ці програми дублювались угорською та молдавською мовами. Редакція громадсько-політичних передач на початку 70-х рр. акцентувала свою увагу на питаннях сіонізму та українського буржуазного націоналізму. В рамках програм йшлося про євреїв, що емігрували з України, про покутників як активних членів руху українського буржуазного націоналізму. З цією метою в ефір вийшли програми «Покутники. Хто вони?», «Соціальне обличчя сіонізму», «Правда про землю обітовану», «США про Ізраїль», «Чого домагаються сіоністи?», «Сіонізм – ідеологія приречених історією» [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 2, спр. 1113, арк. 23].

Для сільської частини слухачів тричі на тиждень (загальним обсягом 95 хв.) транслювались програми «На сільській радіохвилі», «У наших селах, у Карпатах» і радіожурнал «Карпати». Передачі розкривали плани і досвід передових господарств, питання заготівлі зерна, нові технології вирощування сільськогосподарських культур і утримання худоби, впровадження мічурінських технологій, матеріали про соцзмагання Закарпатських колгоспів з господарствами Чернівеччини і Північної Осетії.

У 1951 році в структурі Закарпатського радіокомітету почала функціонувати редакція «Молодіжних передач», яка готувала півгодинні програми «П'ятирічці – ударну працю, майстерність і пошук молодих!», «На героїв рівняючи крок», «Сфера

побуту – справа комсомольська», «Бути господарем своєї держави», «Якщо тобі комсомолец ім'я», «Кожна молода людина – значкіст ГПО», «На чатах Вітчизни», «Вісті з третього трудового семестру», «Палітра краси», «Радіоклуб творчої молоді», «Трибуна комсомольського активіста», «Студентський меридіан», радіо-естафета «Від ланки – до ланки».

У 1969 р. відповідно до наказу голови Державного комітету Ради Міністрів УРСР по телебаченню і радіомовленню на закарпатському радіо створено спеціальний цикл передач «Народний університет», який покликаний пропагувати досягнення науки і техніки. У 1975 р. було започатковано цикл передач з вивчення російської мови. Розрахований на 4 роки, він передбачав вивчення правопису, лексики, літератури.

Окрім інформаційної, радіо завжди виконувало й розважальну функцію, тому до ефіру щодня включали музичні твори, фрагменти театральних постановок, літературні колажі. У 1968 р. на закарпатському радіо було створено редакцію «Художніх передач», яка транслювала репортажі із сільських клубів, розповіді про самодіяльних композиторів Закарпаття, публіцистичні зустрічі з письменниками, митцями краю, здійснювала монтажі та інсценізації літературних творів, організувала концерти на замовлення та музичні вітання [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 2, спр. 1184, арк. 55-67]. Програми художнього мовлення виходили двічі на тиждень по 90 хв. і представляли такі передачі: «Наш сучасник», «Зустріч», «Читач і книга», «Проти релігійної отрути», «Зустрічі з улюбленими мелодіями», «Недільний радіовертоліт» (журнал гумору і сатири), «Література і мистецтво народів СРСР», «Нові книги видавництва «Карпати»», «Відображення соціалістичних перетворень на Закарпатті у творах митців області», «Сільські вечори», «Нові часи – нові звичаї», «Лети, наша пісне», «Музичний календар».

Як слушно зауважує М.Улиганець, «у період «десталінізації», як і в попередні роки, в радіоефірі Закарпаття переважали інформаційні жанри, водночас кількість аналітичних і художньо-публіцистичних жанрів зростає. Із приймачів закарпатці чули радіокоментарі, у яких представники влади аналізували та пояснювали важливі суспільно-політичні явища. За формою радіоматеріали цього жанру вирізнялися великим хронометражем, за змістом – заангажованістю» [Улиганець, 2010, с.124].

У період перебудови головна редакція радіомовлення, зберігаючи основні програми, намагалась оновити їх тематично і змістовно у світлі рішень XXVII з'їзду КПРС. Як зауважують матеріали колегій, редакціям не завжди вдавалося подолати фрагментарність, дріб'язковість подійових матеріалів, провести передачу на високій, але не «крикливій» ноті. Проте, посилилася проблемність тематики, аналітичність викладу, актуальність змісту, укорінилася діловитість, зменшилася декларативність, з'явилася жанрова різноманітність. Це засвідчують програми «Прискорення», «Інформація для роздуму», «Думки вголос», «З турботою про людину», «Якість – категорія економічна і моральна», «Почину – крила!».

Відбулося також розширення жанрів: значну частину контенту складали радіонариси, диспути за круглим столом, монологи-роздуми, інтерв'ю. Позитивною тенденцією радіомовлення 1980-х рр. стало збільшення кількості інтерактивних програм. Здебільшого, це були щомісячні передачі за листами радіослухачів (особливо із сусідніх соцкраїн), інтелектуальні конкурси, ігри, вікторини за участю слухачів. Проте, радіо завжди знаходилося у жорстких цензурних лещатах. Всі тексти, які читали диктори в ефірі, затверджував голова радіокомітету. Цензурі підлягали не тільки журналістські тексти, але й музичні передачі. Цензурна політика виявлялась у двох основних формах контролю – попередньому (під час підготовки матеріалів) та наступному (оцінка ефірного продукту).

З метою вивчення ефективності радіомовлення радіокомітет час від часу організував зустрічі і радіоконференції зі слухачами на підприємствах і в колгоспах області. Протягом року редакції отримували близько 21000 листів. Більшість листів засвідчували позитивні враження від роботи радіоцентру. Багато побажань стосувалися збільшення розважальних концертних програм, спортивних передач і розширення музичного репертуару. Також висловлювались пропозиції щодо включення науково-популярних програм на медичну і сільськогосподарську тематику, про найновіші досягнення науки і техніки, розширення кола героїв програм. Угорці вважали, що передавати огляди місцевих газет немає потреби, бо їх передплатує кожна сім'я. Натомість, висловили прохання збільшити обсяг угорського мовлення, включивши молодіжні і музичні програми [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 159, арк. 1-27]. Слухачі також просили передавати і критичні матеріали про роботу закладів громадського харчування, автобусного парку і т.ін. Як засвідчують рецензії, радіопрограмам бракувало оперативності.

Радіо щодня до ранкових і вечірніх програм включало виробничу і торговельну рекламу. З метою збільшення її ефективності, радіокомітет звертався до керівників підприємств області з проханням висловити свої зауваження і побажання щодо змісту реклами на радіо та її музичного оформлення, однак відповідного відгуку з боку підприємств не було. У 1972 р. наказом голови Державного комітету Ради Міністрів УРСР по телебаченню і радіомовленню зобов'язано поліпшити якість рекламної справи. Для цього утворено художньо-редакційні ради, залучено до виготовлення реклами митців, фахівців, затверджено розклад рекламних передач: 7.35-7.40, 8.25-8.30, 18.10-18.20 год. [ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 1105, арк. 14-15].

Організація у 1964 р. Закарпатського державного телебачення певною мірою сповільнила розвиток обласного радіомовлення, проте, не витіснила його з інформаційного простору регіону.

Висновки. На Закарпатті, як і в усьому СРСР, радіо повністю було поставлено на службу державі й комуністичній партії. Усі редакції, всі програми радіомовлення, починаючи від інформаційних – і до художніх чи рекламних, формувалися з метою

пропаганди радянської ідеології, відповідно до завдань та цілей внутрішньої і зовнішньої політики. Протягом 1945-1991 рр. радіо працювало в умовах відсутності конкурентного інформаційного середовища. Єдиним власником радіомовлення та інформаційного простору загалом була держава, яка задля утвердження і зміцнення політичного режиму, здійснювала тотальний контроль за всіма сторонами суспільного життя, в тому числі й інформаційними потоками. Державна монополія у інформаційному просторі не стимулювала керівництво радіостанції до освоєння нових технологій, розширення аудиторних сегментів, утримання уваги аудиторії. Жанровий діапазон програм закарпатського радіо загалом був однотипним і шаблонним, проте поступово

відбувалась еволюція від заміток і репортажів – до радіооглядів, нарисів, круглих столів. За змістовим наповненням аудіоконтент чітко диференціювався на дві групи: перша – інформаційна, друга – розважальна, які розподіляли ефірний час у співвідношенні 3:1. Комунікаційна стратегія радіомовлення передбачала слабкий зв'язок зі слухачами, який здійснювався лише через листування і т.зв. слухацькі конференції. Загалом, історія еволюції радіомовлення на Закарпатті є невід'ємною складовою частиною соціально-історичної моделі розвитку України, детермінованою соціально-економічними, політичними, етнічними і географічними чинниками.

Список використаних джерел

- Головешко, Д. С., 2011. Зародження радіомовлення в Запорізькому регіоні? *Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації*, Вип. 2, С. 34-38.
- Горбачовський, Т.С., 2012. Інформаційно-культурний простір радіомовлення в міжвоєнному Львові (1921–1939 рр.), *Гілея : Збірник наукових праць*, Вип. 66, С.156-160.
- Державний архів Закарпатської області*, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 121, арк. 31.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 159, арк. 1-27.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 227, арк. 8.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 24, арк. 1.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 25, арк. 2.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 26, арк. 1.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 27, арк. 3.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 83, арк. 1.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 83, арк. 2.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 87, арк. 20.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 87, арк. 21.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 1, спр. 1105, арк. 14-15.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 2, спр. 1113, арк. 23.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 2, спр. 1184, арк. 55-67.
- ДАЗО, ф. Р-1238, оп. 2, спр. 2133, арк. 23.
- ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 4, арк. 3.
- ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 16, арк. 1.
- ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 31, арк. 4.
- ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 42, арк. 8.
- ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 42, арк. 10.
- ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 61, арк. 11.
- ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 79, арк. 1.
- ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 84, арк. 5.
- ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 133, арк. 21.
- ДАЗО, ф. Р-1896, оп. 1, спр. 133, арк. 33.
- ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 36, арк. 17.
- ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 36, арк. 18.
- ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 40, арк. 2.
- ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 73, арк. 30.
- ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 104, арк. 27.
- ДАЗО, ф. Р-1908, оп. 1, спр. 134, арк. 1.
- Кирич, І. В. 2014. Суспільне радіомовлення: моделі функціонування та шляхи реалізації : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04, Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара, Дніпропетровськ, 16 с.
- Костюк, Ю. В., 2015. Регіональне радіомовлення України: становлення, розвиток, перспективи: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.04, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики, 18 с.
- Кошак, О.М., 2011. Регіональне радіомовлення України: проблематика розвитку : автореф. дис. ... канд. наук соц. ком. : спец. 27.00.01, Київський нац. ун-т ім.Т.Г.Шевченка, Ін-т журналістики, 20 с.
- Ляхощкий, В. П. Матеріали радіовещання как источник изучения деятельности Компартии Украины в годы Великой Отечественной войны: автореф. дис. ... канд. ист. наук : 07.00.01, Киевская высшая партийная школа, 22 с.
- Міщанин, В.В., 2012. Роль радіо і преси у пропаганді радянської влади на Закарпатті у 1944-1950 рр. *Україна: культурно-ціннісні виклики. Матеріали круглого столу 13 червня 2012 р.*, Сімферополь: Кримський інститут бізнесу УЕУ, с. 33-39.
- Набруско, В. І., 2011. Непрофесіоналізм чи неспроможність? Про підходи в державній інформаційній політиці, *Журналіст України* : Журнал Нац. спілки журналістів України та київського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, №10, С. 24-28.
- Нариси історії Закарпаття. Том III (1946-1991), 2003. Кер. авт. колект. Болдижар М.М., Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 648 с.

Улиганець, М.В., 2010. Жанрова еволюція програм державного радіомовлення Закарпаття (1945-1995 рр.), *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, Вип.23, с.122-126.

Шамрай, О. Г., 2008. Радіофікація сіл центральної України у повоєнні роки (1945-1950 рр.), *Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного університету ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. : Історичні науки*, Т. 88, Вип. 75, С. 129-131.

References

Goloveshko, D. S., 2011. Zarodzhennya radiomovlennya v Zaporizkomu regionі [Origin of broadcasting in the Zaporozhye region], *Derzhava ta regiony. Ser. Socz. komunikaciyi*, Vyp. 2, S. 34-38.

Gorbachovskiy, T.S., 2012. Informacijno-kulturnyj prostir radiomovlennya v mizhvoyennomu Lvovi (1921–1939 rr.) [Information and cultural space of broadcasting in the interwar city of Lviv (1921-1939)], *Gileya : Zbirnyk naukovykh pracz*, Vyp. 66, S.156-160.

Derzhavnyi arkhiv Zakarpatskoyi oblasti [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 121, ark. 31. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 159, ark. 1-27. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 227, ark. 8. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 24, ark. 1. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 25, ark. 2. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 26, ark. 1. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 27, ark. 3. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 83, ark. 1. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 83, ark. 2. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 87, ark. 20. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 87, ark. 21. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 1, spr. 1105, ark.14-15. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 2, spr. 1113 ark. 23. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 2, spr. 1184 ark. 55-67. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1238, op. 2, spr. 2133 ark. 23. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1896, op. 1, spr. 4 ark. 3. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1896, op. 1, spr. 16 ark. 1. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1896, op. 1, spr. 31 ark. 4. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1896, op. 1, spr. 42 ark. 8. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1896, op. 1, spr. 42 ark. 10. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1896, op. 1, spr. 61 ark. 11. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1896, op. 1, spr. 79 ark. 1. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1896, op. 1, spr. 84 ark. 5. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1896, op. 1, spr. 133 ark. 21. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1896, op. 1, spr. 133 ark. 33. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1908, op. 1, spr. 36 ark. 17. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1908, op. 1, spr. 36 ark. 18. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1908, op. 1, spr. 40 ark. 2. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1908, op. 1, spr. 73 ark. 30. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1908, op. 1, spr. 104 ark. 27. [in Russian].

DAZO [State Archives of Transcarpathian Region], f. R-1908, op. 1, spr. 134 ark. 1. [in Russian].

Kyrych, I. V. 2014. Suspilne radiomovlennya: modeli funkcionuvannya ta shlyaxy realizaciyi [Public Broadcasting: Models of Functioning and Implementation]: avtoref. dys. ... kand. nauk iz socz. komunikacij : 27.00.04, Dnipropetr. nacz. un-t im. O. Gonchara, Dnipropetrovsk, 16 c. [in Ukrainian].

Kostyuk, Yu. V., 2015. Regionalne radiomovlennya Ukrainy: stanovlennya, rozvytok, perspektyvy [Regional Broadcasting of Ukraine: Formation, Development, Prospects]: avtoref. dys. ... kand. nauk iz socz. komunikacij : 27.00.04, Kyviv. nacz. un-t im. T. Shevchenka, In-t zhurnalistyky, 18 c. [in Ukrainian].

Koshak, O.M., 2011. Regionalne radiomovlennya Ukrainy: problematyka rozvytku [Regional Broadcasting of Ukraine: Development Issues]: avtoref. dys. ... kand. nauk socz. kom. : specz. 27.00.01, Kyvivskiy nacz. un-t im.T.G.Shevchenka, In-t zhurnalistyky, 20 s. [in Ukrainian].

Ljahockij, V. P. Materialy radioveshhanija kak istochnik izuchenija dejatelnosti Kompartii Ukrainy v gody Velikoj Otechestvennoj vojny [Broadcasting materials as a source for studying the activities of the Communist Party of Ukraine during the Great Patriotic War]: avtoref. dis. ... kand. ist. nauk : 07.00.01, Kievskaja vysshaja partijnaja shkola, 22 s. [in Russian].

Mishhanyn, V.V., 2012. Rol radio i presy u propagandi radyanskoyi vlady na Zakarpatti u 1944-1950 rr. [The role of radio and the press in the propaganda of Soviet power in Transcarpathia in 1944-1950] *Ukrayina: kulturno-cinnisni vyklyky. Materialy kruglogo stolu 13 chervnya 2012 r.*, Simferopol: Krymskij instytut biznesu UEU, s. 33-39. [in Ukrainian].

Nabrusco, V. I., 2011. Neprofesionalizm chy nespromozhnist? Pro pidhody v derzhavnij informacijnij polityci [Unprofessional or insolvency? On Approaches to State Information Policy], *Zhurnalist Ukrainy : Zhurnal Nacz. spilky zhurnalistiv Ukrainy ta kyvivskogo nacz. un-tu im. Tarasa Shevchenka*, N10, S. 24-28. [in Ukrainian].

Narysy istoriyi Zakarpattya. Tom III (1946-1991) [Essays on the history of Transcarpathia], 2003. Ker. avt. kolekt. Boldyzh M.M., Uzhgorod: Gosprozrakhunkovyj redakcijnno-vydavnychyj viddil upravlinnya u spravax presy` ta informaciyi, 648 s. [in Ukrainian].

Ulyganez, M.V., 2010. Zhanrova evolyuciya program derzhavnogo radiomovlennya Zakarpattya (1945-1995 rr.) [Genre Evolution of State Radio Broadcasting Programs in Transcarpathia (1945-1995)], *Naukovyj visnyk Uzhgorodskogo universytetu. Seriya: Filologiya. Socialni komunikaciyi*, Vyp.23, s.122-126. [in Ukrainian].

Shamraj, O. G., 2008. Radiofikaciya sil centralnoyi Ukrayiny u povoyenni roky (1945-1950 rr.) [Radiation of the villages of central Ukraine in the post-war years (1945-1950)], *Naukovi praci Mykolajivskogo derzhavnogo humanitarnogo universy`tetu im. Petra Mogily kompleksu "Kyievo-Mogylyanska akademiya"*. Ser. : *Istorychni nauky*, T. 88, Vyp. 75, S. 129-131. [in Ukrainian].

SUMMARY

RADIO BROADCAST IN A INFORMATIONAL SPACE OF TRANSCARPATHIA 1945-1991 YEARS

Tetiana Rosul

Candidate of Arts, Docent; Docent of the Department of the Archaeology, Eethnology and Cultural Studies
SHEE «Uzhhorod National University»

In the article on the basis of archival sources the organizational principles of the formation of the broadcasting of Transcarpathia from 1945-1991 were highlighted, peculiarities of editorial work are analyzed, the main aspects of the information space of the region are revealed. In the course of the study, general science (system analysis, analogy and modeling), historical (historical-comparative, chronological, comparative) methods of research, as well as a method of content analysis and statistical processing of information were used. The article is based on the principles of historicism and objectivity. In the Transcarpathian region in 1945-1991, the radio was entirely commissioned by the state and the Communist Party. All editions, all broadcasting programs, ranging from informational - to artistic or advertising, were formed to propagate Soviet ideology, in accordance with the objectives and objectives of domestic and foreign policy. During the Soviet period, the radio worked in the absence of a competitive information environment. In general, the only owner of the broadcasting and information space was the state, which, in order to establish and strengthen the political regime, exercised total control over all aspects of public life, including information flows. The state monopoly in the information space did not stimulate the management of the radio station to the development of new technologies, the expansion of audience segments, the content attention of the audience. The genre range of Transcarpathian radio programs was generally the same type and pattern, but evolution from the notes and reports gradually evolved - to radio views, essays, round tables. By content, the audio content is clearly differentiated into two groups: the first one is informational, the second is entertaining. The communication strategy of broadcasting provided a weak link with the listeners, which was carried out only through correspondence and so-called listening conferences. In general, the history of broadcasting evolution in Transcarpathia is an integral part of the socio-historical model of Ukraine's development, determined by socio-economic, political, ethnic and geographical factors. The article substantiates that the specificity of broadcasting is historical in nature, its purpose is not only in the prompt reporting of objective information to the listener, but in the construction of a certain information reality in order to manage society.

Keywords: *wired radio, radio broadcast, information space, Transcarpathia, network, radio program.*